

28.5.2003

Oikeusministeriö

OM:n lausuntopyyntö 31.3.2003

3. 06. 2003
Oel 17/41/2002
OM 013:02/2002

LAUSUNTO TUOMIOISTUINSOVITTELUTYÖRYHMÄN MIETINNÖSTÄ

Pyydettyinä lausuntonaan tuomioistuinsovittelutyöryhmän mietinnöstä valtiovarainministeriö toteaa seuraavaa.

Oikeusministeriön asettama työryhmä esittää mietinnössään hallituksen esityksen muotoon kirjoitettuna lainsäädäntöehdotuksen uuden riita-asioiden sovittelumenettelyn luomiseksi tuomioistuimiin. Ehdotus sisältää säännökset riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa. Ehdotettua lakia ei kuitenkaan sovellettaisi hallinto-oikeuksiin eikä erityistuomioistuimiin. Ehdotetun lain piiriin eivät kuuluisi rikosasiat eikä rikosoikeudellinen sovittelu.

Tuomioistuinsovittelu olisi vaihtoehto oikeudenkäynnille ja muodoltaan se olisi nykyistä oikeudenkäynnin yhteydessä tapahtuvaa sovittelua vapaamuotoisempaa ja joustavampaa. Ensisijaisena tarkoituksena olisi sovittelun vapaaehtoisuuteen perustuen tukea osapuolten omia sovintopyrkimyksiä eikä niinkään tähdätä tiukasti lain mukaiseen ratkaisuun. Sovittelijana toimisi pääsääntöisesti tuomioistuimen tuomari, mutta myös ulkopuolisen sovittelijan käyttö olisi mahdollista lähinnä silloin, kun sovittelijalta edellytetään jonkin erityisalan asiantuntemusta. Sovittelun tuloksena syntynyt sovinto voitaisiin osapuolten niin halutessa vahvistaa tuomioistuimessa, jolloin sovinto olisi täytäntöönpanokelpoinen.

Valtiovarainministeriö katsoo, että mietinnössä on ennakoluulottomasti tarkasteltu uudenlaista asiakaslähtöistä menettelytapaa sovintomenettelyn luomiseksi osaksi tuomioistuinten toimenkuvaa. Esitetyn sovittelun kehittäminen oikeudenkäyntimenettelyn rinnalle voisi olla tarkoituksenmukaista. Mietinnössä esitetyt arviot menettelyn oikeudenkäyntiä halvemmista kustannuksista, nopeammasta ja tehokkaammasta käsittelystä sekä osapuolten tarpeita korostavasta lähestymistavasta ovat monilta osin yhdensuuntaisia yleisten hallinnon kehittämisen- ja tehostamistavoitteiden kanssa.

Mietinnössä varsinainen sovittelumenettely on päädytty ehdottamaan ei-julkiseksi. Keskeinen peruste tälle on, että sovittelumenettely on määritelty toimintatavaksi, joka ei ole oikeudenkäynti ja jossa ei siten oikeussääntöjä soveltaen päätetä henkilöiden oikeuksista ja velvoitteista. Lisäksi on korostettu sitä, että sovittelumenettely perustuu vapaaehtoisuuteen. Sen sijaan asiakirjojen, diaaritietojen ja vahvistettujen sovintojen osalta sovittelussa noudatettaisiin yleisiä säännöksiä asiakirjojen julkisuudesta. Jotta menettelyllä saavutettaisiin sille asetetut tavoitteet ja päädyttäisiin sovintoratkaisuun, valtiovarainministeriö katsoo tarpeelliseksi harkita menettelyn luottamuksellisuuden ulottamista neuvotteluprosessia laajemmalle. Tässä yhteydessä olisi selvitettävä, edellyttääkö menettely erityissääntelyä siinä syntyneen dokumentaation osalta.

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun sovittelumenettelyn tulisi sisältää selkeä kynnys, esim. riittävän suuruinen maksu tai muu toimiva menettely, jotta voitaisiin varmistaa, ettei sovittelumenettelyn piiriin siirry tarpeettomasti riita-asioita jo nyt

toiminnassa olevista sovittelujärjestelmistä, joita ovat esimerkiksi kunnallinen kuluttajaneuvonta, talous- ja velkaneuvonta, kuluttajavalituslautakunnan sovittelu tai perheasioiden sovittelu. Varmistus pitäisi valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan saada myös sille, ettei uusi sovittelumenettely itse asiassa lisää riitaisuuksien saattamista erilaisiin viranomaisprosesseihin. Suurimmaksi riskiksi tässä suhteessa mietinnössä on arvioitu pienten, lähinnä kuluttajaoikeudellisten riitojen siirtyminen ainakin joltakin osin sovittelun piiriin. Tämän estämiseksi on kaavailtu hakemusmaksua, jonka suuruutta ja vaikuttavuutta ei mietinnössä kuitenkaan ole arvioitu.

Organisatorisia vaikutuksia mietinnön mukaan ei aiheudu. Sovittelumenettely hoidettaisiin tuomioistuimissa töiden järjestelyillä. Tähän ehdotuksessa ei ole esitetty mallia, vaan työnkulut järjestettäisiin tuomioistuimissa eri tavoin. Lähtökohdiltaan sovittelun käytännön järjestäminen kussakin tuomioistuimessa itselleen parhaaksi katsomallaan tavalla on oikea. Valtiovarainministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että toimiakseen sovittelumenettely edellyttää riittävän suurta tuomioistuinta, jotta sovittelun kariuduttua ja mahdollisen oikeudenkäyntiprosessin alkaessa tuomioistuimesta löytyy sovittelussa mukana olleen ja niin muodin jääviksi jääneen tuomarin lisäksi riittävä määrä tuomareita tuomioistuinikäsitelyä varten.

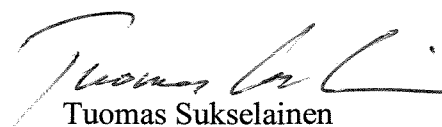
Taloudellisten vaikutusten osalta mietinnössä todetaan, ettei niitä voida tarkasti selvittää. Mietinnössä kuitenkin todetaan, että sovittelumenettelyn laajempi käyttäminen voisi vähentää kalliita tuomioistuinprosesseja ja näin vähentää kaikkien osapuolten, mukaan lukien valtion, kustannuksia. Konkreettisia arvioita tästä ei kuitenkaan ole esitetty. Esimerkkilaskelmanomaisesti mietinnössä on arvioitu kuluttajavalituslautakunnan keskimääräiseen juttukohtaiseen käsittelykustannukseen ja 2000 sovittelun vuosivolyymiin perustuen, että sovittelusta aiheutuisi valtiolle 853 000 euron vuosikustannukset. Nämä kustannukset eivät mietinnön mukaan kuitenkaan olisi luokiteltavissa varsinaisiksi lisäkustannuksiksi, vaan on todettu jokseenkin epämääräisesti, että ”kustannukset aiheutuisivat todennäköisesti jossakin menettelyssä, vaikka ehdotettua lakia ei säädettäisi”. Valtiovarainministeriö katsoo, että mahdollisessa asian jatkovalmistelussa on syytä selvittää yksityiskohtaisemmin taloudellisten laskelmien lähtötiedot ja esittää taloudellisista vaikutuksista tarkemmat arviot mahdollisine vaihtoehtoineen. Menettelyn taloudelliset tavoitteet saavutetaan vain jos nykyisin varsinaisina oikeusriitoina käsiteltäviä asioita saataisiin sovittelumenettelyn piiriin. Tämän suhteen voi esittää myös epäilyjä.

Yhteenvetona mietinnöstä valtiovarainministeriö toteaa, että resurssien niukkuuden sekä oikeussuojan saatavuuden vuoksi on tärkeää, että myös oikeuslaitoksen menettelyjä sekä niitä koskevaa lainsäädäntöä kehitetään menopaineiden vähentämiseksi ja oikeudenkäyntikulujen alentamiseksi.

Raimo Sailas

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Tuomas Sukselainen

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

TIEDOKSI
Erityisavustajat
Hallinnon kehittämisosasto